

Cuprins

Prefață 11

Introducere. „Identitatea publică și cea privată” 13

Henric al VII-lea

Capitolul 1. „Nemărginită suspiciune” 15

Capitolul 2. „Neadmițând nicio apropiere față
de puterea ori secretele sale” 45

Capitolul 3. „Ascuns ca o fată” 67

Henric al VIII-lea

Capitolul 4. „Datoria lor constă în multe taine” 83

Capitolul 5. „Să pună mâinile pe persoana sa regală” 105

Capitolul 6. „Excela în toate acestea” 135

Capitolul 7. „O mârtoagă slabă, bătrână și îndărătnică” 159

Capitolul 8. „Copulare cu adevărat carnală” 177

Capitolul 9. „Regi și împărați, toți sunt simpli muritori” 197

Eduard al VI-lea

Capitolul 10. „Deși nu-i decât un copil” 218

Maria I

Capitolul 11. „Cred că sunt însărcinată” 241

Elisabeta I

Capitolul 12. „Lăudăm cu tărie o viață de celibat”	265
Capitolul 13. „Rareori consumă în fața străinilor”	287
Capitolul 14. „O mie de ochi văd tot ce fac”	306
Capitolul 15. „Sunt moale și făcută din zăpadă ce se topește”	325
Capitolul 16. „Hoitul șubred”	338
Epilog. „O asemenea lipsă de rânduială”	359
<i>Mulțumiri</i>	363
<i>Nota autoarei</i>	365
<i>Abrevieri</i>	367
<i>Note</i>	369
<i>Bibliografie</i>	399
<i>Index</i>	413

Tracy Borman

**VIATA PRIVATĂ
A DINASTIEI TUDORILOR**

Traducere de Vlad Stângu

POLIROM
2017

Atmosfera din reședința Elisabetei era convivială, antrenantă și deschisă, reflectând propria ei personalitate. Thomas Morus a remarcat faptul că se bucura „din plin de orice lucru plăcut”⁴. Printre membrii personalului ales de ea se afla și fratele ei vitreg nelegitim, Arthur Plantagenet, care fusese numit paharnic. Cu părul castaniu, bine clădit și cu o fire calmă, trăsături caracteristice vlăstarelor yorkiste, Arthur s-a lăsat antrenat în toate distracțiile de la curte, plăcându-i în special turnirurile și vinurile bune. Era atât de chipeș și de calm, încât un prieten l-a descris ca fiind „cel mai plăcut om din lume”⁵.

Într-un contrast izbitor, reședința încăpățânatei soacre a Elisabetei era la fel de sobră, inflexibilă și pioasă ca și lady Margaret. Își conducea slujitorii cu mână de fier. Chiar și duhovnicul ei, John Fisher, recunoștea că avea tendința să repete aceleași povești moralizatoare „de multe ori”⁶. Dominantă din fire și deplin conștientă de statutul său de mamă a regelui, lady Margaret era mult mai implicată decât s-ar fi convenit în viața fiului și nurorii sale. Se considera neoficial regină și pretindea să aibă parte de cinstea și ceremonialul convenite unei regine – uneori chiar mai mult de atât. La marile evenimente ale curții și ale statului, mergea cu numai jumătate de pas în spatele Elisabetei, a cărei întâietate de drept, ca regină, o enerva în mod clar pe soacră-sa.

În orice privință, Henric ținea cont de părerea mamei sale. De multe ori, în palatele unde își stabileau reședința, apartamentele lor erau învecinate. De exemplu, la conacul Oxfordshire (Woodstock) exista o „cameră retrasă” care făcea legătura între ele, unde de multe ori discutau problemele zilei sau jucau cărți. Ochii ei negri pătrunzători erau mereu vigilenți, urmărind sosirile și plecările de la curte; reușise chiar să aranjeze ca unul dintre servitorii ei, sir Reynold Bray, să fie angajat la reședința fiului ei, pentru a o informa în permanență despre tot ce se întâmpla acolo.

Lady Margaret o supraveghea îndeaproape și pe nora ei – fiind, fără îndoială, suspicioasă față de această prințesă yorkistă și rudele ei trădătoare. Trimisul spaniol observa că o ținea pe Elisabeta „într-o stare de supunere”. Un alt vizitator la curte susținea că era portăreasa reginei și deplângea faptul că ar fi vrut să vorbească mai mult cu Elisabeta, „dacă n-ar fi fost curva aceea autoritară, mama regelui”⁷.

Toate acestea trebuie să fi fost extrem de enervante pentru Elisabeta, care, fiind crescută ca o prințesă la curtea Casei de York,

era pe deplin conștientă de statutul ei și de cinstea care i se cuvenea ca regină. Nu era nici pe departe o naivă din punct de vedere politic, gata să se supună controlului exercitat de despotica sa soacră. Era însă suficient de înțeleaptă ca să-și ascundă orice resentiment pe care l-ar fi putut avea în spatele unei manifestări publice a unității familiei. Într-adevăr, departe de a se revolta împotriva autorității lui lady Margaret, Elisabeta și-a dat seama că cel mai bun mijloc de a-și înfrânge soacra era să o imite. Elementul esențial al caracterului lui lady Margaret era pietatea sa – mereu își etala spiritualitatea atât la curte, cât și în tot regatul. Pentru a nu fi mai prejos, Elisabeta a început să respecte ritualurile și rugăciunile zilnice cu o evlavie neclintită, făcând și donații regulate și generoase către Biserică. Atât de apropiate păreau soția și mama sa, încât de multe ori Henric vorbea despre amândouă în același timp.

Deloc surprinzător, lady Margaret a fost prezentă la ultima naștere a nuroții sale. A început la sfârșitul lui octombrie 1489, când regina s-a retras în camerele ce-i fuseseră puse la dispoziție în palatul Westminster, locul propriei sale nașteri. Camera ei, învecinată cu o capelă, îi oferea o priveliște spre fluviu – deși aceasta era în mare parte ascunsă vederii de perdele și draperii din postav albastru brodat cu crini aurii. Patul și salteaua pentru naștere erau acoperite cu baldachin auriu și catifea de multe culori, decorată cu trandafirii roșii ai Casei de Lancaster. Probabil Elisabeta reușise să o înduplece pe soacra ei să mai îmblânzească regulile stricte rânduite pentru perioada nașterii, deoarece aceasta din urmă a permis vizita vărului din partea lui Elizabeth Woodville, François de Luxembourg, care stătea în Londra cu un grup de ambasadori francezi.

În seara zilei de 28 noiembrie, după aproape o lună de izolare, Elisabeta a născut o fetiță. Trebuie să fi fost o dezamăgire pentru rege, care era nerăbdător să-și asigure tronul cu încă un urmaș de sex masculin. Cronicarul minoriților conventuali din Londra nici măcar nu s-au oboșit să înregistreze evenimentul. Însă prințesa copilă putea fi utilă măcar pentru încheierea unei alianțe prin căsătorie. A fost botezată Margareta două zile mai târziu, în cinstea bunicii paterne. Curtea a rămas la Westminster pentru festivitățile de Crăciun, iar binecuvântarea reginei (rugăciunea de purificare) a fost amânată până pe 27 decembrie din cauza unei erupții de pojar, care a luat viețile câtorva dintre doamnele ei de onoare.

Elisabeta s-a refăcut rapid după naștere, reluându-și curând îndatoririle regale. Acestea includeau și supravegherea educației fiicei sale. Tradiția cerea ca, în timp ce urmașul la tron era pregătit pentru domnie de profesori și slujitori special aleși în acest scop, îngrijirea celorlalți copii de viță regală să fie încredințată mamei lor. Pentru că se bucurase și ea de o asemenea creștere, Elisabeta știa exact de ce era nevoie.

De îndată ce s-a întors la curte, regina și-a reluat și îndatoririle de soție. De data aceasta, nu a durat mult până să apară un nou urmaș: până la sfârșitul anului era din nou însărcinată. Locul ales pentru a treia naștere a reginei a fost palatul Placentia din Greenwich. Era mult mai mic și mai puțin simbolic în comparație cu primele două locuri. E posibil să-l fi ales chiar Elisabeta, deoarece se spunea că era locuința ei preferată, fiind mai liniștită și mai intimă decât Westminster. Era de asemenea avantajos și pentru că era departe de căldura și agitația centrului Londrei pentru această primă naștere în timpul verii.

Regina a ajuns în Greenwich probabil la începutul lunii iunie, pregătirile obișnuite fiind deja făcute. În a 28-a zi a acelei luni a adus în siguranță pe lume un fiu, Henric. Ea și soțul ei erau mulțumiți să aibă încă un moștenitor de sex masculin. Însă bebelușul Henric era doar rezerva, iar la naștere nu s-a bucurat de prea multă atenție oficială – cel puțin în comparație cu fratele lui mai mare, Arthur. Toată atenția era îndreptată spre acesta din urmă, care, la aproape cinci ani câți avea, se dovedea a fi un băiat grozav, lăudat atât pentru inteligența lui, cât și pentru abilitățile sale fizice.

Curând după botez, prințul Henric a fost trimis să se alăture surorii sale Margareta, la palatul Eltham. Pe măsură ce devenea tot mai conștient de lumea din jur, lui Henric i se amintea de strămoșii săi yorkiști prin blazonul *rose en soleil* al bunicului său Eduard al IV-lea, sculptat deasupra intrării în minunata Sală Mare. A fost crescut împreună cu sora lui Margareta într-un mediu predominant feminin, supravegheat de mama lor, care îl iubea pe fiul ei mai mic ca pe ochii din cap. Prințul era la fel de atașat de ea – mult mai mult, se pare, decât de tatăl său. Analiza măzgălelilor din copilărie ale lui Henric sugerează o asemănare cu scrisul de mână al Elisabetei de York, ceea ce înseamnă că ea l-a învățat alfabetul.

Reședința reginei avea legături strânse cu locul unde stăteau copiii ei la Eltham. Când Henric avea trei ani, mama sa a numit-o

pe Elizabeth Denton, una dintre doamnele ei de onoare, să se ocupe de copiii ei. „Guvernanta” Denton nu a renunțat totuși la serviciul în slujba reginei, deoarece a continuat să primească salariu din partea ei. Faptul că a putut să păstreze ambele roluri în același timp sugerează că Elisabeta petrecea la Eltham o bună parte din timpul ei.

De asemenea, regina le-a prezentat copiilor ei și câteva rude din Casa de York, printre care și pe Arthur Plantagenet, sperând, evident, să fie un model pozitiv pentru fiul ei mai mic, plin de energie. A avut dreptate: caracterul lui Henric era mai apropiat de vioii săi strămoși yorkiști decât de cel al tatălui său cumpătat, care era prea apăsător de grijile statului pentru a se bucura de cele mai multe activități sportive și de recreere atât de îndrăgite de Henric. Tânărul prinț a remarcat mai târziu că unchiul său Arthur avusese „cel mai blând suflet din lume”⁸. În schimb, referirile făcute la adresa tatălui său erau în termeni respectuoși, dar reținuți.

Chiar dacă era ocupată cu creșterea fiului mai mic și a fiicei sale Margareta, Elisabeta știa că se aștepta de la ea să sporească pepiniera de urmași. La trei luni după nașterea lui Henric a rămas din nou însărcinată. Potrivit obiceiului său, regina a ales o nouă locație pentru perioada nașterii: Palatul Sheen. Însă a fost prima naștere la care mama ei, Elizabeth Woodville, nu a putut fi prezentă. Era grav bolnavă la Bermondsey Abbey, unde locuise în ultimii cinci ani. Nu se știe cum s-a simțit regina în camera de naștere, lipsită de alinarea oferită de dragostea și experiența mamei sale. Dar nu era nimic pe lângă durerea resimțită la auzul vestii că Elizabeth a murit pe 8 iunie 1492.

Când regina a născut, pe 2 iulie, o fetiță, i-a pus numele Elizabeth, în onoarea mamei sale răposate. Prințesa s-a alăturat surorii mai mari și fratelui său la Eltham Palace, dar copilăria i-a fost curmată de un început de slăbiciune. Cele mai obișnuite cauze ale acestei maladii debilitante sunt anomalii congenitale, alimentația proastă sau lipsa exercițiilor fizice. Cum ultimele două nu prea puteau fi valabile în cazul prințesei, e posibil să fi fost bolnavă din naștere.

Prințesa Elizabeth a fost primul dintre copiii regelui care a murit în copilărie, iar părinții ei au fost cuprinși de durere când au auzit vestea morții sale la numai trei ani, în 14 septembrie 1495. Corpul i-a fost adus cu mare pompă de la Eltham și a fost înmormântat

pe latura de nord a altarului lui Eduard Confesorul de la Westminster Abbey. Funeraliile s-au desfășurat cu mare fast și au costat 318 lire (echivalentul a 155.000 de lire astăzi). Regele a comandat pentru fiica sa un mormânt mareț. Construit din marmură de Purbeck și marmură neagră, cu o lespede frumos șlefuită din lidiană neagră pe care erau așezate inscripții dedicate prințesei împreună cu efigia ei în cupru aurit – astăzi nu mai există nimic din toate acestea.

Rata mortalității infantile era îngrijorător de ridicată în epoca Tudorilor, în comparație cu timpurile moderne. Unele familii și-au pierdut aproape jumătate din copii din cauza bolilor, nașterilor de copii morți sau a morții lor în timpul somnului. Igiena precară, malnutriția, complicațiile la naștere și accidentele au contribuit la multe mii de decese. Rata cea mai crescută era în rândul claselor mai sărace, însă moartea neașteptată și imprevizibilă a unui prunc nu ținea cont de rang, așa încât multe familii aristocrate sau regale au împărțit aceeași soartă.

Regele și regina s-au consolată probabil cu faptul că, până să moară fiica lor, Elisabeta era din nou însărcinată. Pe 18 martie 1496 a dat naștere unei alte prințese, Maria, la Sheen. Avea să fie ultimul vlăstar regal născut aici, deoarece, în anul următor, un incendiu a distrus palatul până în temelii.

Deși dinastia lui Henric se consolida tot mai mult, acest lucru nu garanta și siguranța tronului său. Era mereu chinuit de zvonuri privind comploturi și revolte yorkiste, care îi accentuau și mai mult firea suspicioasă și paranoică. Un semn al neliniștii sale este dezvăluit de registrele sale care, la sfârșitul anului 1493, includeau o plată către un bărbat pe nume Cornish, pentru o „profeție”. Probabil Henric căuta asigurări în legătură cu cel mai periculos din „pretendenții” la tron cu care avusese de-a face până atunci. Perkin Warbeck, cum a ajuns să fie cunoscut, pretindea că este Richard, duce de York, cel mai tânăr dintre frații reginei, despre care se presupunea că fuseseră asasinați de unchiul lor Richard al III-lea. Un tânăr chipeș cu ținută regală, își atrăsese deja o mare susținere din partea rivalilor internaționali ai lui Henric, printre care se numărau și „mătușa” sa, Margareta de Burgundia, care și-a afirmat oficial pretenția la tronul Angliei în 1490, și Iacob al IV-lea al Scoției, care nu pierdea nicio ocazie să-i dea bătăi de cap regelui englez.

Un semn al neliniștii lui Henric este faptul că în perioada 1490-1492, când amenințarea din partea lui Warbeck părea din ce în ce

mai serioasă, cheltuielile pe îmbrăcăminte au revenit la sumele exorbitante de la începutul domniei. Pentru fiecare din acești trei ani a risipit impresionanta sumă de 3.533 de lire (1,7 milioane de lire în banii de astăzi) pe veșminte pentru el și familia sa¹⁰. Încerca probabil, încă o dată, să-și mascheze nesiguranța adânc înrădăcinată printr-o etalare a splendorii exterioare.

Chiar mai grăitoare sunt un set de decrete din decembrie 1494 pentru reglementarea administrației regale. Acestea instituiau o schimbare semnificativă în privința activităților camerei private. Descoperind că existau conspiratori chiar și în reședință, regele nu mai era dispus să accepte protocoalele amănunțite după care era condusă. Acestea le dădeau servitorilor posibilitatea să circule între mediul public și cel privat ale curții regale: din bucătării și spălătorii până în Camera de Prezență și în cea Privată. De acum încolo însă, Henric a făcut din Camera Privată o entitate separată, privată și atent păzită, nesupusă regulilor normale de la curte. În mod normal, ușa camerei în care se afla regele era păzită de un gentilom ușier, însă regele a decis ca funcționarul respectiv să cedeze responsabilitatea „unui asemenea om care ar gândi că discreția lui ar mulțumi în cea mai mare măsură dorința regelui și care, în plus, este obișnuit cu acest lucru”¹¹.

Acum, că era separată de restul curții, Camera Privată sau „secretă” s-a extins, transformându-se într-un grup de încăperi mai luxoase, unde erau satisfăcute cele mai intime capricii ale regelui. Prima dintre aceste încăperi era însăși camera privată – de obicei un apartament de dimensiuni medii bogat decorat cu tapiserii, covoare și un scaun de ceremonie. Dincolo de ea se înșira un mic complex de camere interioare sau încăperi private ale căror mărime și număr variau de la o reședință la alta. Includeau cel puțin un dormitor cu garderobă, o baie, o cameră de retragere, o cameră pentru îmbrăcare, o odaie sau un oratoriu pentru rugăciunile particulare ale regelui și un birou sau o bibliotecă umplută cu cele mai prețioase și mai cunoscute cărți. De multe ori încăperile erau căptușite cu lambriuri de lemn cu model de draperie plisată, care le făceau să pară mai întunecate și întăreau sentimentul de intimitate. De obicei comunicau cu încăperile publice ale curții printr-un mic coridor sau galerie, iar cu apartamentele reginei printr-o altă galerie sau o scară privată¹². Galeriile erau oaze de liniște și frumusețe, cu priveliști desfătătoare înăuntru și afară. Aici, regele și apropiații săi puteau